

ביבי בשם שמואל: אתיא הא דאמר רבי נתן ששיעור רביעית לח שנקרש הוא כזית — כשיטת רבי יוסי בר יהודה.

דאמר רבי יוסי בר יהודה, על דברי בית הלל, שאמרו "דם נבילות מטמא כנבילה עצמה": לא טימאו אלא בדם שיש בו לפחות שיעור רביעית, הואיל ורביעית הוא שיעור שיכול לקרוש ולעמוד על כזית.

ובמה, וכמו **דרבי יוסי בר יהודה** אמר ששיעור דבר לח, שכשיקרש יעמוד על כזית, הוא **ברביעית, כן אמר רבי נתן ברביעית,** שכאשר תקרש יהא בה כזית.

דהיינו, שיטת רבי נתן ורבי יוסי בר יהודה שוה, שלפי שניהם שיעור רביעית שנקרש עומד על כזית.

אמר **רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי:** מעשה היה בפרדתו של רבי שמתה, וטהרו את דמה. ואמרו שאינו מטמא משום טומאת נבילה.

ושאל רבי אליעזר את רבי סימון: עד כמה הוא שיעור הדם שמטהרים בנבילה?

ורבי סימון **לא אשגח ביה** ולא ענה על שאלתו.

ושאל רבי אליעזר לרבי יהושע בן לוי: עד כמה הוא השיעור שדם נבילות טהור?

ואמר ליה: עד רביעית דם הרי זה טהור. יותר מרביעית — הרי זה טמא.

ובאש חרה לרבי אליעזר, על דלא חזר ליה רבי סימון שמועתא, [חרה לרבי אליעזר על שלא החזיר לו רבי סימון תשובה].

אמר רבי יונה: **וחכמנא ליה,** וידעתי והכרתי מידה זו, **דבית רבי ינאי** הוה מבילין בה **דבש,** שאצל רבי ינאי היו מודדין בה דבש.

ולמה קרי ליה למידה זו עתיקה, אף שנהוגה היא גם עתה?

מן בגין [משום] דהוה ביומיה [בימים קדמונים] **זעירא** קטנה. ואחר כך **רבנא** [גדלה המידה]. **ושוב איזערית,** הצטמצמה וחזרה לקטנותה, **כמה דהות** [כמו שהיתה] קודם.

ולכן קורא אותה "ישנה", לומר לך, שמודדים לפי קטנותה כיום, שהיא כמו מידתה העתיקה, ולא כשעה שהוסיפו עליה.

ודנה הגמרא: **כמה הוא שיעורו של כוס** לארבע כוסות בליל הסדר על פי מדידת נפח?

אמר רבי יוסי **בשם רבי יוסי בן פזי,** וכן אמר רבי יוסי **ברבי יוסי בשם רבי שמואל:** שיעור הכוס הוא **אצבעיים** שתי אצבעות [בטפח יש ארבע אצבעות] אורך, על **אצבעיים** רוחב. על רוב [בגובה] **אצבע** ומחצה ועוד שליש האצבע.

תני: אם הוציא בשבת מרשות לרשות יין **יבש** [קרוש], שיעורו להתחייב עליו הוא **כזית, דברי רבי נתן.**

לפי שרביעית יין הנקרשת עומדת על שיעור כזית.

וביין קרוש מחשבים את שיעור הוצאתו ברביעית שלימה, ולא בשיעור מזיגת יין, היות ויין קרוש אי אפשר למוזגו.

אמרי **רבנן דקיסרי,** וכן אמר רבי יוסי בר

ומהו כדון?

[כמו "מאי הוה עלה?" מהי המסקנה, עד כמה טיהרו דם הנבילה].

תנינא: העיד רבי יהושע בן פתורה על דם נבילה שהוא טהור! ומשמע שאפילו יותר מרביעית הוא טהור.

ודוחה הגמרא: יש לומר: מהו טהור דקאמר רבי יהושע בן פתורה — טהור מלהכשיר. שאין האוכלין מקבלין טומאה עד שיבוא עליהם משקה, ודם נבילה לא חשיב משקה, ואינו מכשיר האוכלין לקבל טומאה.

אבל לטמות טומאת נבילה יש לומר דמטמא.

ואמרינן: אי אפשר לומר כן שדם נבילה מטמא ואינו מכשיר.

דתמן תנינן: דם השרץ דינו כבשרו.

כמו שבשר שרץ מת מטמא טומאת שרץ, ואינו מכשיר את האוכלים לקבל טומאה, שהרי בשר אינו משקה — כמו כן דם השרץ מטמא טומאת שרץ, ואינו מכשיר את האוכלים לקבלת טומאה.

ומסיימת המשנה: **ואין לנו כיוצא בו.**

והבינה הגמרא שלא מצאנו עוד דבר שכזה, שאינו מכשיר אך הוא מטמא.

וכיון שלא נמצא דבר דומה, הרי בהכרח שדם נבילה אם אינו מכשיר הוא גם אינו מטמא, כי אם נאמר שהוא אינו מכשיר אך הוא מטמא, הרי מצינו דבר נוסף לבשר שרץ שמטמא ואינו מכשיר.

רב ביבי הוה יתיב והוה מתני הדין עובדא, היה יושב ושונה מעשה זה שטיהרו את דם הנבילה. ואמר ליה רבי יצחק בר כהנא, שאלו: האם רק עד רביעית דם טהור, ויותר מכאן טמא?

ובעט ביה רב ביבי [דחפו ברגלון], ולא ענה לו.

אמר ליה רבי זריקא לרב ביבי: וכי בגין דשאל לך, את בעט ביה? וכי משום ששאלך רבי יצחק שאלה זו דחית ודחפת אותו?!

אמר ליה: בגין היות דלא הוה דעתי מיושבת בי בעיטנא ביה, ודחיתיו ולא עניתיו לו תשובה.

דאמר רבי חנן: במי הכתוב מדבר הכתוב בקללות בפרשת כי תבוא: "והיו חייך תלואים לך מנגד"?

זה שהוא לוקח [קונה] חטים לשנה, ומהם אוכל, ואין לו שדה משלו, וכל שנה צריך לקנות חטים, וחיי תלואים לו, שאינו יודע אם יהיה לו לקנות בשנה הבאה.

ומה שנאמר [שם] "ופחדת לילה ויומם" — זה הלוקח חטים מן הפדקי, שמוכר תבואה מעט מעט, ובכל יום חושש שמא למחר לא יהיה לו.

ומה שכתוב "ולא תאמין בחיידך" — זה הלוקח פת אפויה מן הפלטור [הנחתום], שקונה לחם לכל פעם שאוכל, ועומד תמיד בחשש שמא לא יהא לו פת לסעודה הבאה.

והמשיך רב ביבי ואמר: **ואנא — סמיכנא אפלטור!** [ואני לוקח פת מן הנחתום]. ולכן, משום טרדת הפרנסה אין דעתי מיושבת עלי, ומשום כן דחיתיו ולא עניתיו לו.

ומאן דאמר טהור, סבר כרבי יהושע בן פתורה דלעיל, שהעיד על דם נבילות שהוא טהור.

אמר ליה רב אבדומה דמן נחותה לרבי יוסי, שאמר מאן דאמר דם נבילה טמא, סבר כרבי יהודה: ויאות!

נכון הוא מה שאמרת שרבי יהודה מטמא דם נבילות.

היות דרבי יהודה — מורינא דבי נשיאה הוי. הוא היה מורה הוראות בבית הנשיא, דהיינו אצל רבי. ופרדת רבי מתה, והורה כשיטתו, שרק הואיל והיה שם דם פחות מרביעית, לכך טיהר אותה.

שנינו במשנה: לא יכנס התורם ללשכה כשהוא לבוש בבגדים שאפשר להסתיר בהם מעות, שמא יעני, ויאמרו: מעוון גדל הלשכה העני.

תני רבי ישמעאל: קוץ [מגודל שער, מלשון קוצותיו תלתלים] לא יתרום את הלשכה מפני החשד, שיחשדו בו שנטל ממעות הלשכה והניחן בין שערותיו.

תני: הגזברין היו מפספסין בקילקין, משפשפים בשער זקנו, היכן שהשערות דבוקות מחמת זיעה, כדי להפריד השערות שלא יוכל ליתן שם מעות.

תני: מדברין היו הגזברין עמו משעה שהוא נכנס לתרום עד שעה שהוא יוצא, כדי שלא יוכל להכניס לפיו מעות.

ומקשה הגמרא: מדוע הוצרכו לכך?

נימא עצה אחרת: וימלא פומיה מוי, ימלא פיו מים, ולא יוכל להכניס לפיו דבר.

ודוחה הגמרא: דלמא מאי דאמרינן בבשר השרץ "ואין לנו כיוצא בו", אין הכוונה שלא מצינו עוד דבר המטמא ואינו מכשיר.

אלא רק לגבי שיעור טומאתו אמרו שדמו של שרץ מטמא כבשרו, באותו השיעור.

והיינו, כשם שבשר השרץ מטמא אפילו בשיעור קטן, בגודל עדשה [מין קטנית], כך גם דם השרץ מטמא בשיעור כזה.

אבל דם נבילות, אף שנאמר בו שהוא "מטמא כבשרו", אין שיעור טומאתו שוה לבשרו, כי בשר מטמא בכזית, ואילו אילו הדם מטמא רק בשיעור רביעית [הואיל ויכול לקרוש ולעמוד על כזית].

נמצא, שאין לנו ראייה ממה שהעיד רבי יהושע בן פתורה על דם נבילה שהוא טהור, שהוא טהור לגמרי. כי יש לומר שטהור הוא רק מלהכשיר אוכלין לקבל טומאה, אבל לטמאות הוא מטמא.

ומסיקה הגמרא: אמר רבי יוסי: פליגי בה תרין אמוראין:

חד אמר דם נבילה טמא [ברביעית].

וחד אמר טהור לגמרי, אפילו ביותר מרביעית.

ומפרשת הגמרא את המחלוקת: מאן דאמר טמא, סבר כרבי יהודה במסכת עדויות, דאמר ששה דברים מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל, ואחד מהם הוא דם נבילה, שבית שמאי מטהרים ובית הלל מטמאין.

והלכה כבית הלל לגבי בית שמאי, שהוא טמא.

הלכה ג מתניתין:

א. שליחו של בית רבן גמליאל, כשהיה מביא מחצית השקל, היה נכנס בעת שהתורם תורם, והיה לוקח את המעות מן הלשכה לתוך הקופות. ושקלו היה נתון בין אצבעותיו, וזרקו לפני התורם, והתורם מתכוון ודוחפו מהלשכה לתוך הקופה של ג' סאין שתורם בה, (51) וממנה נטלו לקרבנות ציבור.

לפי שרצה רבן גמליאל להיות בטוח שמהשקל שלו יביאו קרבנות, ולא ישאר שקלו בלשכה ויהא "שיירי הלשכה" שממנה בונין חומת ירושלים והעזרה.

ב. התורם נכנס לתוך הלשכה, והשומרים עומדים בחוץ. ואין התורם תורם עד שהוא אומר להם: אתרום?

והן עונין ואומרים לו: תרום!

וחוזר ושואל: אתרום? והם אומרים לו תרום!

ושואל שוב: אתרום? והם אומרים לו תרום!

וכך הוא שואל שלש פעמים, והן עונין.

אמר רבי תנחומא: לא עשו כך מפני הברכה! שצריך לברך התורם על הפרשת תרומה כדרך שמברכין על הפרשת תרומה בגורן. וכשמשקין בפיו אינו יכול לברך. (50)

אמר רבי שמואל בן נחמן בשם רבי יונתן: בתורה ובנביאים ובכתובים מצאנו מקור לכך שאדם צריך לצאת ידי הבריות שלא יחשדוהו, כדרך שהוא צריך לצאת ידי המקום.

בתורה מניין? דכתיב שאמר להם משה לבני גד ובני ראובן, אם תצאו חלוצים ותלחמו ואחר כך תחזרו, אז, "והייתם נקיים מה' ומישראל".

בנביאים מניין? דכתיב בספר יהושע, גבי בני גד ובני ראובן, בשעה שחשדום בני ישראל שהם בנו מזבח כדי למרוד בה'.

אמרו: אל אלוהים ה'. וישראל הוא ידע

בכתובים מניין? דכתיב במשלי "ומצא חן ושכל טוב בעיני אלוהים ואדם".

גמליאל זוגא [כך שמן] שאל לרבי יוסי בר רבי בון: איזהו מהמקראות הללו המחזור שבכולם, שבו מפורש ביותר שצריך אדם לנקות עצמו גם מבני אדם?

אמר ליה: דברי הכתוב "והייתם נקיים מה' ומישראל" הוא המקרא המפורש ביותר.

50. כן פירש קרבן העדה. אבל יפה מראה פירש דחיישינן שמא יבלע את המים ולא יוכל לברך ברכת הנהנין עליהם.

51. הריבב"ן פירש שכוון התורם לדחוף שקלו של רבן גמליאל כדי שיעלה בתוך התרומה. ובספר לחם שמים פירש איפכא, שדחפו

50. כן פירש קרבן העדה. אבל יפה מראה פירש דחיישינן שמא יבלע את המים ולא יוכל לברך ברכת הנהנין עליהם.

ועיין בתשובות חכם צבי סימן קכ"א שהקשה על דבריהם ופירש כבעל קרבן העדה. ולכאורה נחלקו אם איכא דין לברך על

ואת התרומה השנייה תרם לשם שקלים הבאים מכרכים המוקפים [הסמוכים] לה [לארץ ישראל].

ואת התרומה השלישית תרם לשם כבל, ולשם מדי, ולשם מדינות הרחוקות.

ט-ב

ומכל מקום, בכל פעם היו תורמין על שם כל ישראל, על הגבוי כבר ועל העתיד ליגבות. ולא הזכיר התנא חילוקי מקומות הללו אלא להודיע שתקנו ג' פרקים אלו לתרומה כדי שיתנו מקומות הרחוקים אל לבם, וישלחו.

גמרא:

שנינו במשנה: של בית רבן גמליאל היה נכנס.

לפי שרצה שיביאו התרומה משקלו עצמו ושלא ישאר משיירי הלשכה,

ומקשה הגמרא: מדוע הוצרך לכך?

הלוא אילו היו לו שני כריים [כרי של תבואה בלשון רבים] ותרם תרומה מאחד מהן על חבירו שמא לא פטר על ידי כן גם את חבירו אף על פי שמהכרי השני לא לקח תרומה בנפרד? הרי ודאי פטר שהתרומה עולה ופוטרת כל מה שהיא מופרשת ממנו, ואם כן בתרומת הלשכה כמו כן התרומה עולה אף בשביל השיריים וחשיב כאילו גם מידי השיריים הוקרבו הקרבנות שממנו הוא הופרש תרומה?

וכן דרך חכמים, שמשלשין את הדברים, וכפי שמצינו בקצירת העומר, שאומר "קצור?" והן עונים לו "קצור" ג' פעמים.

[והוכיח מכאן היעב"ץ בספרו לחם שמים, שלכל דבר מצוה צריך אדם לזמן עצמו].

ג. תרם את התרומה הראשונה [בפרוס הפסח] וחיפה [כיסה] את כל השקלים הנשארים בלשכה בקטבלאות, עור שלוק, כדי שיתנו עליו את השקלים שיבואו מהמדינות שסביב ארץ ישראל, שלא יכלו להביא קודם הפסח, ומביאים מפסח ועד עצרת, ונותנים אותם על גבי הקטבלא כדי שיתרום מהן בפרוס העצרת.

ותרם את התרומה השנייה בפרוס העצרת, וחזר וחיפה את השקלים הנותרים בקטבלאות, ונותנים עליהם כל השקלים המבואים מבבל וממדי ומן המדינות הרחוקות, ומהם תורמין מהן בפרוס חג הסוכות.

אבל אחר התרומה השלישית, בפרוס החג, לא היה מחפה עוד, לפי שאין אחריה תרומה נוספת.

ולמה היה מחפה אחר התרומה הראשונה והשנייה?

שאם לא היה מחפה, יש לחוש שמא ישבח, ויחזור ויתרום מן הדבר התרום. וכשמחפה נעשו המחופים "שיריים", ותורם ממה שעל הקטבלא.

ד. תרם את התרומה הראשונה לשם שקלים שבאים מארץ ישראל.

התורם למרחוק, לבטל כוונת השוקל. "והודיעך כאן ב' דברים: א. שיש לאדם לדחוק עצמו